

ไอดิน กลิ่นฟ้า
เขียนอีสาน..ตำนานแผ่นดิน

AROMA OF EARTH ♦ SENSE OF SKY

“ THE LEGEND OF ESARN ”

ชูศักดิ์ วิษณุคำรณ

ทวี เกษางาม

CHOOSAK VISANUKAMRON & TAWEE KESA-NGAM

B-CAT-1-0111-2000
GRO-0134-07-2000

ไอลิน กลิ่นฟ้า

“เขียนอีสาน ตำนานแผ่นดิน”

ชูศักดิ์ วิษณุคำรณ

ทวี เกษางาม

28 กรกฎาคม - 11 สิงหาคม 2543

ณ เอเทรียม อาคารสินธร ถนนวิฑู กรุงเทพฯ

Rama IX Art Museum Foundation

AROMA OF EARTH ♦ SENSE OF SKY

“ THE LEGEND OF ESARN ”

CHOOSAK VISANUKAMRON

TAWEE KESA-NGAM

at the Atrium of Sinthorn Building Wireless Road Bangkok

28 July - 11 August 2000

๑๕๐-๐๑๒-๖๖

Rama IX Art Museum Foundation

Through their own observative eyes,
Their passionate hearts,
And their magical palettes:
The artists,
Need no words.
Describe the drama of the earth gently
But move our hearts powerfully.....

Country folks, grass huts, fields
And those familiar but subtle things,
Transformed themselves into charming vision.....
One can imagine children's laughter echoing in the valley,
And amplified into sweet melodies.....

Dreams are emerged;
Memories are evoked, and
Stores are unveiled.....

Salute to the great artists who bring the aroma of earth to us.

VISIT TANTISUNTHORN

VICE CHAIRMAN

GRAMMY ENTERTAINMENT PUBLIC COMPANY LIMITED.

ผ่านสายตาสังเกตการณ์
ด้วยกลิ่นหัวใจ
และด้วยงานสีแห่งมายาการณ์
ศิลปิน. มีต้องมีจริงนะ
ที่จักรวรรดิขียนาฏกรรมอันละไมของแผ่นดิน
แต่ขับเคลื่อนออกไป ด้วยพลังเปี่ยมของหัวใจ...

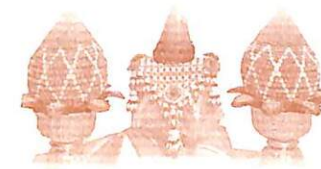
ชนบทพื้นถิ่น. กระต้อมกองฟาง. ท้องทุ่ง
และสิ่งอันคุ้นชิน แต่ลับ. ถ่ายทอดสิ่งนี้ออกมาอย่างมีเสน่ห์
ฟังสิ.. เสียงเด็กหัวเราะก๊องไปในหุบเขา
กระจายออกเป็นท่วงทำนองสนาะ..

ความฝันที่มีตัวตน ความทรงจำยังปลุกเร้า. และ..
ชุมทรัพย์แห่งแผ่นดินถูกเปิดออก..

ขอการะศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ซึ่งระบายกลิ่นหอมของโลกให้กับพวกเรา

วิสิฐ ตันติสุนทร

Rama IX Art Museum Foundation

มงคลของชีวิต

พ่อ

แม่

เพียงสองคำ ง่าย ๆ สั้น ๆ

แต่... ล้ำลึก ละเมียดละไม และดีมีค่ากินใจ

สุดพรรณนา ในความหมาย

ครอบคลุมได้ ทิวแผ่นดินและถิ่นฟ้า

ซึ่งผู้ที่ได้ชื่อว่า “ลูก” เท่านั้น จึงจะสัมผัส และเข้าถึงได้

ในความหมาย เกินใคร ๆ

เราได้ทุกอย่างมาจากพ่อและแม่ เป็นทุนแห่งชีวิต

ไม่ว่าจะเป็น คุณธรรม จิตสำนึกที่ดี

ความอดทน แข็งแกร่ง สู้และสู้

พ่อ แม่ คือเทียน ที่หลอมละลายตัวเอง

เพื่อให้เกิดแสงสว่าง ส่องทางชีวิตให้แก่ลูกทุกคน

ท่ามกลางความกันดาร แล้งและอดอยากที่เกิดขึ้น เป็นระยะ ๆ

ในช่วงหลายปีก่อนครั้งกระโน้น บนแผ่นดินอีสาน

แผ่นดินที่เห็นแต่ฟ้ากับแดด

ท่านเฝ้ามองลูกด้วยความห่วงใย

ประหนึ่งดวงตาของสวรรค์

เรา...พู่กัน...งานสี...กระดาศ และผ้าใบ

ตลอดจนจิตวิญญาณของคนสร้างงานศิลปะ

ที่อาจจะถูกเรียกขาน เป็นคำรวม ๆ ที่สวยงาม

ว่า “ศิลปิน” นั้นจึงมาจาก พลังรักและพลังกตัญญูต่อท่าน

สิ่งดี สิ่งประเสริฐทั้งหลาย ที่เรารักและมุ่งมั่นกระทำ

ขอจงเป็นพลังบุญอันแรงกล้า

ให้ท่านทั้งสองของเรา คือ พ่อและแม่

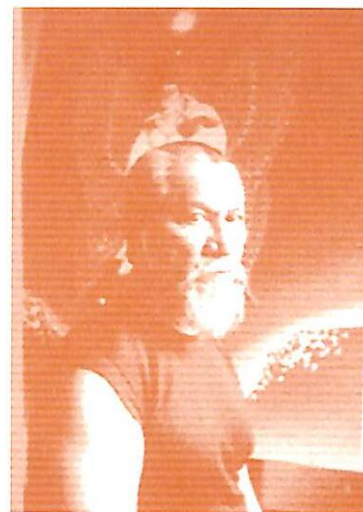
จงสุขและสบายชั่ววันนิรันดร์

ชูศักดิ์ วิษณุคำรณ

ทวี เกษางาม

Rama IX Art Museum Foundation

สมเด็จพระเจ้าตาก

สมเด็จพระเจ้าตาก
 จิตรกรรมก็คือดอกไม้งาม
 ที่ออกดอกแผ่นดินนี้
 ดอกไม้ที่บานด้วยความรัก
 ความรักที่ให้เกิดความเพียร
 เว้นจ้ะมากน้อย เว้นจ้ะชราภาพมากน้อย
 จิตรภาพที่งาม สรรพจิตรกรรมแต่ละภาพ
 คือจิตรกรรมที่แต่งจาก ความขยัน อดทน

สมเด็จพระเจ้าตาก

คุณทวี จิตรกรรม

คุณทวี จิตรกรรม
 ผู้ที่รักจิตรกรรมและคนรักจิตรกรรม
 บัดนี้ดอกไม้งามที่สวนนี้

ออกดอกสวยงาม

ขอเชิญท่านทั้งหลาย ได้ทอดพระเนตร
 ด้วยความชื่นชม สุขุมด้วยใจ

ศิลปะ คือปรากฏการณ์หนึ่ง ที่ไม่ธรรมดาของมนุษย์
 เราต้องช่วยกันยกย่องและสนับสนุนให้มันเติบโต

ด้วย
 คุณทวี จิตรกรรม

บทนำ

สองศิลปินหนุ่มใหญ่ เชื้อสายไทยอีสาน ผู้คว้าหอดบนสังเวียนผืนผ้าใบแห่งสีสันนานร่วม 30 ปี ต่างมีประสบการณ์ในการมองและแนวคิดเชิงปรัชญาแห่งศาสตร์ศิลปะ นับเป็นที่รู้จักของคนในวงการศิลป์เป็นอย่างดี

โดยกำเนิดของสองศิลปิน ต่างสืบสายอารยธรรมเดียวกันคือ อารยธรรมแห่งลุ่มแม่น้ำโขง ดินแดนแห่งประวัติศาสตร์ศิลป์ ตำนานโลกล้านปี หากนับอายุปีเกิดของสองศิลปินแล้ว **ซุตศักดิ์ วิษณุคำรณ** เป็นผู้ที่เกิดที่อุดรธานี (อีสานเหนือ) **ทวี เกษางาม** เป็นผู้น้องเกิดที่อุบลราชธานี (อีสานใต้) ช่วงเวลาของอายุห่างกัน 20 ปี

จิตวิญญาณแห่งลุ่มแม่น้ำโขงได้หล่อหลอมอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ฝากไว้เป็นสมบัติโลก ผลิตผลแห่งวัฒนธรรมงานปั้นที่บ้านเชียง หรือภาพวาดจิตรกรรมบนหน้าผา ก่อนยุคประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม สิ่งเหล่านี้คือตำนานแห่งกาลเวลา คือ ประวัติศาสตร์โลกที่อุบัติขึ้นบนผืนแผ่นดินแห่งลุ่มแม่น้ำโขง

ซุตศักดิ์ และทวี คือดอกไม้งามแห่งอารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขงแห่งยุคปัจจุบัน ต่างกำลังอำกลีบดอก เบ่งบานโชยพลังอันแกร่งกล้า ทำทลายฟ้าดิน ผ่านสามฤดูชีวิตมาหลายชั่วช่วงเวลาแล้ว ดอกไม้แห่งกาลเวลา จรุงกลิ่นอายของลานดินแห่งฤดูกาล เถาเถื่อน ตะกอนแห่งความคิด จินตภาพแห่งมนต์ขลังของกลีบดอกนั้นเปี่ยมไปด้วยพวยพุ่ง อย่างสมศักดิ์ศรี การจัดแสดงโชว์ภาพวาดร่วมกันในครั้งนี้ จึงถือเป็นประวัติศาสตร์ของสองศิลปินแห่งลุ่มแม่น้ำโขงที่ต่างได้ร่วมลิขิตศิลป์แห่งอักษรสืบสานโลกศิลปะ เพื่อจารึกไว้เป็นตำนานแห่งประวัติศาสตร์ศิลปะร่วมสมัยยุคปัจจุบันของประเทศไทย

ทวี เกษางาม เพื่อนร่วมอุดมการณ์

ซุตศักดิ์ วิษณุคำรณ พี่และเพื่อน...ศิลปินผู้ร่าเริง

ประวัติโดยย่อของทั้งสองคนนั้นไม่แตกต่างกัน คือ มีความเป็นคนชาตินักสู้ นักสร้างสรรค์ และใฝ่รู้ชีวิตจบจนปัจจุบัน ต่างขีดเขียน แต่งแต้มร่องรอยแห่งประสบการณ์ ล้มบ้าง ลุกบ้าง ตามสภาพ แล้วผ่านไปแต่โดยสันดานของคนทั้งสอง ที่ต่างมีมาแต่กำเนิดเหมือนกันคือ สายเลือดของความเป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปกรรม เป็นชีวิตและจิตวิญญาณที่ทั้งสองไม่สามารถสลัดมันออกจากชีวิตของตัวเองได้

การแสดงภาพร่วมกันในครั้งนี้หากจะเปรียบกาลเวลาที่ทั้งสองต่างเพาะบ่มความกระหายต่อสุนทรีย์แล้วนั้น นับเป็นเวลาอันสมควรที่พร้อมจะเปิดโลมให้ผู้หลงใหลในรอยคราบพู่กันและกลิ่นสี ได้มีโอกาสเสพพวยกลิ่นกรุ่นของงานศิลปวัฒนธรรมที่เขาทั้งสองได้เจียรนัยแล้ว

เชาว์ซุตศักดิ์ เหล็กกล้า

.....ใช่ชอบ นักประพันธ์ในดวงใจของผม

กล่าวไว้ตอนหนึ่งในผู้ชนะสิบทิศ

ซึ่งเป็นวลีอันคมคายของจะเด็จว่า

“จะให้พี่เลิกลาจากกุสุมานั้นยากนัก

แต่จะให้พี่เลิกรักจากจันทร์หรือนั้นยากกว่า”

ประจักษ์เดียวกัน

จะให้พี่รู้ ลึกลับจากทิวนี้้นยากนัก

แต่จะให้พี่รู้ไม่รักงานศิลป์ของทิวนี้้นยากกว่า...อะ...อะ...อะ...

เอาล่ะ อย่าซีเรียส...

ทิวนี้้องเรา...ผมมักจะเรียกเขาว่าไอ้หนุ่มหิสรักษ์ นึกถึงเฝ้าท์ของผะ

กรับ ทวี เกษางาม (ແຄດປາຍ)

หนุ่มน้อยหน้ามกเมืองดอกบัว

จนสร้างงานศิลป์ะ สีนํ้าระดับแนวหน้าของบ้านเรากอนหนึ่งทีเดีย

ทิว โดยบุคลิก ร่า...ปนขริม บนเรือปากรูปกระฉับ

บางครั้งจะเห็น ขนปล่ปนฟางแห้งเหี่ยวริมฝัปาก แต่บางคราวมันก็หายไป....

ในลัสเหล็ก จังจัง...แต่อ่อนโยน

กรามเล็ก หน้ามกราสีห์ บนสระวังสันถัด นึกละทิวที่มรู้จัก

เป็นคนจริงใจ รักใครรักจริง

เหมือนงานทุกชิ้นที่เขาสร้างสรรค์มันขึ้นมา จังจัง มีเหตุ มีผล

มีที่มา ที่ไป เก็บรายละเอียดด้วยเทคนิค สีนํ้าที่ล้ล็ก

และทรงพลัง เขียนไปและนึ่งนำด้วยองค์ประกอบของธรรมชาติ

ที่หาตัวจับยาก และเป็นหนึ่งเดียวที่โดดเด่น

ท่ามกลางสีนํ้าทั้งหลาย ในเมืองไทย

ทิว ในวันนี้ นิ่งและสุขุม เพราะได้ผ่านเจ็บ ผ่านปวด ผ่านรุ่ง และลมมยาแล้ว...

ขอทำนายไว้...ในวันนี้และ วันหน้า

งานเขาจะอยู่คู่ฟ้าเมืองไทย

ซุตศักดิ์ วิษณุคำรณ

Rama IX Art Museum Foundation

ผมเป็นคนวาดรูป หากจะให้เขียนหนังสือในแต่ละครั้งนั้น
ช่างลำบากใจยิ่ง เพราะรู้ว่าตัวเองว่าไม่ถนัดในการเขียนหนังสือเท่าใดนัก
เช่นครั้งนี้ ผมตั้งใจจะเขียนบรรยายความรู้สึกภายใน
ที่ตัวเองมีคือศิลปินรุ่นพี่ที่ผมนับถือ จึงเป็นเรื่องลำบาก
ในการถ่ายทอดตัวอักษรให้ได้ตามอารมณ์ ความรู้สึก
ที่ตัวเองต้องการจะถ่ายทอด

ผมเลยคิดว่า ถ้าจะให้ผมเขียนหนังสือบรรยาย
ความรู้สึกที่ผมมีต่อพี่ชูลักษณ์ของผมแล้ว
ผมควรตั้งใจเหมือนผมกำลังถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก
ในการวาดภาพเหมือนพี่ชูลักษณ์ แต่ครั้งนี้ผมแตกต่างแค่ด้านเทคนิคในการถ่ายทอด
แทนที่ผมจะใช้สีและพู่กัน ผมกลับมาใช้ตัวอักษรและปากกาเป็นสื่อถ่ายทอดบรรยายแทน

ที่นี่ ผมจะเริ่มขีดเส้นอักษร บรรยายความเป็นชูลักษณ์ในมุมที่ผมเห็นและได้สัมผัส
เพื่อนอกเล่าสู่กันฟัง มุมแรกที่ชัดเจน ชูลักษณ์เป็นคนที่มีความเป็นคนที่
เพียรพยายามและมุ่งมั่นในเรื่องการทำงาน ที่ตัวเองกำลังรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ
จนกว่างานชิ้นนั้นจะเสร็จสิ้นและสำเร็จด้วยความสมบูรณ์ทุกครั้งไป

ความเป็นคนที่มีความรักและมีแต่ให้ รักพวกพ้อง
เพื่อนฝูง รักงาน รักอาชีพ รักครอบครัว รักตัวเอง กอปรกับยื่นช่วยเหลือ
คนรอบข้างอยู่ตลอดเวลา และคอยประสาทวิชาความรู้
ถ่ายทอดให้แก่เด็กรุ่นหลังให้ได้มีโอกาสได้เรียนรู้วิชาช่าง
จนประสบความสำเร็จหลายต่อหลายคนมาแล้ว

อีกบุคลิกหนึ่งที่เด่นชัด ที่แฉางคนทำงานศิลปะในบ้านเรารู้จักพี่ชูลักษณ์
คือ ชูลักษณ์เป็นคนสนุกสนาน ร่าเริง ขำพูด ประเทาะเจตพิศุทธิ์ใครดั่งมีเสียงหัวเราะเกลี้ยงเฝ้าทุกที
ซึ่งบุคลิกตรงนี้ทำให้พี่ชูลักษณ์พวักพ้อง บริวารเยอะ ผู้คนชอบคบหาสมาคมด้วย
จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เวลาชูลักษณ์ทำงานใหญ่ครั้งใด จึงประสบความสำเร็จทุกครั้งไป
เพราะมีแค่คนคอยยื่นมือช่วยเหลือสนับสนุน

สรุป พี่ชูลักษณ์ ในมุมมองที่ผมเห็นและได้วาดอธิบายผ่านความรู้สึกของเส้นอักษร
ที่ชูลักษณ์คนทำงานที่เพียรพร้อมไปด้วยความรู้ ความสามารถ ความตั้งใจ
จิตใจเปี่ยมล้นไปด้วยความรัก มีเมตตา นี่คือ ชูลักษณ์ วิษณุคำรณ
ในมุมมองรอบด้านที่ผมได้เห็นและสัมผัส

ทวี เกษางาม

๕

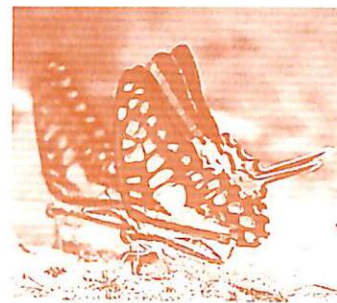
อีสาน

ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 513,115 ตารางกิโลเมตร (หรือประมาณ 319.15 ล้านไร่) และในพื้นที่ 1 ใน 3 ของประเทศคือ อีสาน ซึ่งมีพื้นที่โดยประมาณ 170,226 ตารางกิโลเมตร (106 ล้านไร่) มีประชากรที่อาศัยทำมาหากินบนที่ราบสูงนี้ถึง 15,493,990 คน ประกอบไปด้วยจังหวัดต่าง ๆ ถึง 19 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ชัยภูมิ เลย ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย นครพนม ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ยโสธร สกลนคร กาฬสินธุ์ มุกดาหาร สระแก้ว และหนองบัวลำภู คำว่า "อีสาน" หมายถึง ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่มีอีกความหมายหนึ่งคือ ความมั่งคั่งใหญ่โต ภูมิประเทศของอีสาน ด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ มีการยกตัวของแผ่นดินทั้งสองด้าน ทำให้ภูมิประเทศลาดเอียงไปทางตะวันออกและทางเหนือ พื้นที่ด้านตะวันตก เป็นทิวเขาเพชรบูรณ์ทอดเชื่อมกับทิวเขาฉะเชิงเทราทำให้เกิด "ภู" ขึ้นมา ทิศใต้มีทิวเขาสันกำแพงและทิวเขาพนมดงรัก เป็นพรมแดนระหว่างไทยกับพม่าทิวเขาเหล่านี้ล้วนเป็นที่เกิดของดินน้ำสำคัญของภาคอีสาน เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำตะคอง ลำพระเพลิง เป็นต้น พื้นที่ตอนกลางเป็นราบลุ่ม บางที่เป็นที่ดอนและยังมีที่ราบกว้างใหญ่ที่กินอาณาบริเวณหลายจังหวัด ตั้งแต่ยโสธร ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ ที่รู้จักกันในชื่อ "ทุ่งกุลาร้องไห้" ศิลปวัฒนธรรมของอีสาน แผ่นดินอีสานเต็มไปด้วยหลักฐานการค้นพบมากมาย พบได้ว่าเป็นอารยธรรมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก หลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบ ไม่ว่าจะเป็นการขุดพบเครื่องปั้นดินเผาเขียนสีของ บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เป็นวัดอุโบสถก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่และยุคโลหะ อายุไม่ต่ำกว่า 5,000 ปี นอกจากนี้แล้วยังมีโบราณสถานที่ได้รับอิทธิพลจากคอมโบราณ (ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16-17) ประเภทปรางค์ปราสาทหิน เช่น ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น ยังมีโบราณสถานทางพุทธศาสนาที่เป็นที่เลื่อมใสของชาวพุทธทั่วไป อาทิเช่น พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม พระธาตุศรีสองรัก จังหวัดเลย เขื่อนจำเริญจากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากอารยธรรมเก่าแก่บนแผ่นดินอีสานเหล่านี้ หล่อหลอมเป็นจิตใจของผู้นั้น ทำให้เราได้เห็นจากวิถีแห่งวิถีประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต กลิ่นอายซีก ความศรัทธา ความ การละเล่น และดนตรี ล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างกันชัดเจน

Rama IX Art Museum Foundation

แต่ในวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นเดือนปีไหน ๆ ไม่ว่าคุณจะยืนอยู่บน ณ ที่ใด บนแผ่นดินที่ราบสูงนี้ กลิ่นไอแห่งความเป็นอีสานได้ถูกวัฒนธรรมของชนเมืองเข้าไปแทรกซึมอยู่ในเกือบทุกอนุของแผ่นดิน ความงามของวัฒนธรรมเก่าแก่ "อีสานสอง กลองสิบสี่" ของอีสานแต่โบราณที่ให้มนต์เสน่ห์อันบริสุทธิ์นั้น แต่ในวันนี้ คุณจะรับรู้ถึงความเป็นประเพณีในทุกฤดูของอีสาน ไม่ว่าจะเป็นงานบุญบั้งไฟ งานแห่ปราสาทผึ้ง งานแห่เทียนพรรษา งานบุญผะเหวด งานบุญข้าวเจ้า จะเป็นภาพของการจัดฉาก ผู้รู้จริงซ่อนตัวอยู่ข้างในเล็บของชนบท จึงกลายเป็นหน้าที่ของผู้รู้ไม่ลึก (เล่นถั่วหน้าร้อนกลางเก่ากลางใหม่) มาหล่อหลอมวัฒนธรรมดั้งเดิมของอีสานให้บุคคลที่ยึดถือประเพณีเดิมไม่ได้ที่กล่าวมานี้จะโทษใครก็คงไม่ได้ เดินผ่านชนเก่า ๆ โดยมองไม่เห็นภูมิปัญญาของชนอีสานที่แท้จริง ที่ตกผลึกอยู่ในตัวของชนเหล่านั้น เขาได้เก็บมันไว้แล้วหายไปพร้อมกัน ถ้าลูกหลานจะรู้ค่า แล้ววิ่งไปกู้ยืม เอาภูมิปัญญาของชนอีสานของเก่าแก่ที่เชิงตะกอนก็คงไม่เหลืออะไรไว้ให้เรามาเป็นมรดกของแท้เพื่ออาถรรพ์ชาวโลกได้ แต่ถึงจะอย่างไรก็ตาม มนต์เสน่ห์แห่งความขลังที่กาลเวลาไม่อาจลบเลือนได้ คงจะเป็นเสียงแว่ววอน โทนกระซิบ บิบบิ้นความรู้สึก ท่วงทำนองล่าชานถึงความเร้นลับและเจ็บปวดของเสียงแคน ผมเรียกมันว่า "ดนตรีแห่งการปฏิบัติ" เสียงปี่พาทย์ กังวาน กระซิบดี รำวงและอ้อยอิ่งของพิณ รวมถึงโปงลาง และเสียงกลอง ผสมผสานกับการขับลำที่ไม่เหมือนใคร และที่นี้คือ อีสาน คำนานของแผ่นดิน ดินแดนแห่งความงดงามแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ชูศักดิ์ วิญญ์การณ

หอสมุดจิตร

Rama IX Art Museum Foundation

หอสมุดบ้านนา

หอสมุดวัง

หอสมุดบ้านนา

หอสมุดวัดแก้ว

หอสมุดวัดแก้ว

เขียนอีสาน ตำนานแผ่นดิน

ชูศักดิ์ วิษณุคำรณ

อุดรธานี - ธานีของชูศักดิ์

อุดรธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในอีก 19 จังหวัดของภาคอีสาน เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคอีสาน และเป็น จังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับ 5 ของประเทศไทย ภูมิศาสตร์ของ จังหวัดอุดรธานี สภาพพื้นที่ของจังหวัดอุดรธานี สภาพพื้นที่ ของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นเนินเขาลุ่ม ภูเขาสูงไป ทางทิศเหนือ มีเทือกเขาภูพาน เป็นเทือกเขาที่ลึกล้ำกันเป็นแนวยาวจนถึง ทิศตะวันตก ส่วนทางด้านทิศตะวันออก จะมีภูเขาสลับกับสภาพ ทุ่งโล่ง จังหวัดอุดรธานีไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน แต่อยู่ห่างจากแม่น้ำโขงประมาณ 54 กิโลเมตรและจังหวัดอุดร ธานีพื้นที่ทั้งหมด 16,705 ตารางกิโลเมตร มีประชากรโดยประมาณ 1,429,128 คน (สำรวจเมื่อปลายปีพ.ศ.2522) ประวัติศาสตร์ ของจังหวัดอุดรธานี

เมืองอุดรธานีได้เป็นเมืองทางประวัติศาสตร์มาก่อน เดิมเป็นบ้านร้าง เรียกว่า "บ้านหมากแข้ง" เพราะมีต้นหมากแข้ง หรือต้นมะเขือพวงใหญ่อยู่ต้นหนึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เมตร เส้นรอบวง (เมื่อ พ.ศ. 2436) นายพลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ข้าหลวงลาวพระองค์ซึ่งทรงบัญชาการ มณฑลลาวพวน โดยได้ย้ายที่บัญชาการจากหนองคาย มาตั้งที่ "บ้านหมากแข้ง" ต่อมาได้ตั้งบ้านหมากแข้งเป็นเมืองอุดรธานี ศิลป วัฒนธรรมของจังหวัดอุดรธานี จากการขุดค้นแหล่งขอมมนุษย์ ก่อน ประวัติศาสตร์ยุคสำริดที่บ้านเชียง ถ้าเลขหนองหาน พบ เครื่องปั้นดินเผาหลายชิ้นสี วิจิตรงดงาม เป็นจำนวนมากมีอายุ ประมาณ 1,200 ปี ถึง 7,000 ปี มาแล้วจะเห็นได้ว่า จังหวัดอุดร ธานี นอกจากความงามวิจิตรจะมีขนาดใหญ่แล้วยังมีศิลปวัฒนธรรม ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและน่าทึ่ง และ วิถีชีวิตความเป็น อยู่ของคนที่นี่ก็ยังคงความเป็นอีสานไว้อย่างเหนียวแน่น

ณ ที่หมู่บ้านซิมเขากูพาน โดยมีภูโถง และ ภูพระบาทเป็นภูริวาร เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ผู้คนของหมู่บ้านนี้จะ พูดภาษาที่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ ในละแวกเดียวกัน ภาษาที่ ผู้คนในหมู่บ้านพูดกัน เรียกว่า "ภาษาเลย หรือ ไทเลย"

ซึ่งบรรพบุรุษของหมู่บ้านนี้อพยพมาจาก หลวงพระบาง ประเทศลาว ได้พากันหนีภัยสงคราม สมัยห่อเล็ก มีบ้านอยู่ประมาณ 70-80 หลังคาเรือนเท่านั้น ประกอบอาชีพโดยการทำนา ส่วนการ ทำไร่ เป็นงานอดิเรก เพราะทำไร่ในยามว่าง หลังจากฤดูเก็บเกี่ยว ผ่านไปแล้ว เพื่อมาเวลาออกฝนในปีต่อไป

ณ หมู่บ้านใหม่แห่งนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2488 เดือนพฤษภาคม ซึ่งตรงกับปีระกา ที่เรือนชาวหลังหนึ่งได้ให้กำเนิดเด็กน้อยผู้ชาย หน้าตาน่าเอ็นดู ในยามรุ่งอรุณของวันอังคาร เป็นลูกคนที่ 3 ของ ครอบครัว แม่และพี่น้องทั้งหลายเห็นเด็กคนนี้แล้วพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า "เป็นตาช้าง" (แปลว่า น่ารัก และ...และ...)

แล้วตอนสายของวันเดียวกัน พ่อผู้เป็นครูประจำตำบล ครูใหญ่ประจำตำบลเมืองพาน ได้ไปขึ้นทะเบียนและตั้งชื่อว่า เด็กชายชูศักดิ์ ตั้งแต่นั้นมาจนถึงวันนี้ พ.ศ. 2543 เป็นเวลา 55 ปี แล้ว กล้วย ด้วยการเกิดมาเป็นลูกอีสาน เป็นคนอีสาน มีชีวิตอยู่กับท้องไร่ และภูกันนามาแต่เล็ก ๆ กลิ่นไอของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและ ประเพณีอีสาน มันซึมและวังอยู่ในสายเลือดไม่เคยเหือดแห้ง แม้จะผ่านกาลเวลามาถึง 50 กว่าปีแล้วก็ตาม ลูกอีสานคนนี้ จากอีสาน เข้ากรุงตั้งแต่ปี 2503 (ทวี เกษางาม ยังไม่เกิด) จนบัดนี้ก็ไม่เคยห่าง เทินจากถิ่นเกิด ไปเยี่ยมยามตามข่าวบ้านเกิดเมืองนอนอยู่เสมอ จึงเห็นว่า อีสานวันนี้ เป็นอีสานที่แห้งแล้งโดยธรรมชาติ แห้งและแล้ง จนเป็นตำนาน

วันนี้ของอีสาน.... ได้ดื่มด่ำเอาวัฒนธรรมของคนเมืองเข้าไป อย่างตะกละ เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง เข้าหาสิ่งใหม่อย่างกระหาย จะหันไปมองอีสานเมื่อวันวาน ไม่เห็นอีกแล้ว...มันค่อย ๆ เลือนหายไป

นี่คือแรงบันดาลใจให้กระผมเขียนถึงอีสานที่ผ่านมานานแล้วให้ ผู้เกิดมาทีหลัง ได้เห็นบ้านเรือน ความเป็นอยู่ แผ่นดินและภูเขา ดันไม้และลำธาร ท่ามกลางปลาไหลอยู่ชานาตาปี สิ่งเหล่านี้ยัง อบอวลและฝังแน่นอยู่ในความทรงจำ กระผมจึงนำออกมาฝากไว้เพื่อ เป็นตำนานบนผืนผ้าใบ เพื่อเก็บไว้ยามฉิวด้วยวัยในวัยนี้ของกระผม จะเขียนอีสาน ตำนานของแผ่นดิน เพื่อให้ได้โลดแล่นและกลิ่นฟ้า หวังจะฝากไว้บนผืนแผ่นดิน...

ชูศักดิ์ วิษณุการณ

Rama IX Art Museum Foundation

“ โนนี่ของอีสาน...
ได้ลิ้มรสของอีสาน...
ชมรถบัสวิ่งไปมาบนถนน...
ก็เลยได้เจอของ...
เข้าเฝ้าในมัสยิดอุดรธานี...
จะค่อยไปชมวัดหนองบัว...
ไม่ลืมอีกแล้ว...”